

Jolanta Gągorowska-Chudobska

Naramienniki z tarczkami spiralnymi

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 26, 344-345

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ścisłych analogii do opisywanego okazu jest bardzo mało. Znalezione są tylko z terenu Wielkopolski i Śląska, gdzie zostały odkryte w skarbach lub jako znaleziska luźne. Posiadają ornament typowy dla kultury łużyckiej występujący np. na naszyjnikach pustych, wykonanych ze zgiętej rurkowato cienkiej blachy, charakterystycznych dla grupy zachodniowielkopolskiej i środkowośląskiej kultury łużyckiej we wczesnej epoce żelaza. Ponieważ ornament ten występuje tylko na terytorium Wielkopolski i Śląska, przyjmuje się, że okazy nerkowate, puste wewnątrz, rozwinęły się z taśmowatych łużyckich naszyjników. Bransolety analogiczne do naszego okazu stanowią lokalną odmianę tego typu ozdób występujących na terenie Wielkopolski w starszym okresie halsztackim (750-500 lat p.n.e.).

Znalezisko z Mychowa prawdopodobnie również pochodzi z rozproszonego skarbu. Należy sądzić, że stanowi import z Wielkopolski.

Jolanta Gągorowska-Chudobka

NARAMIENNIKI Z TARCZKAMI SPIRALNYMI



Il. 1. Naramienniki z tarczkami spiralnymi, kultura trzciniecka.

Naramienniki z tarczkami spiralnymi
Mękarzowice, pow. Kazimierza Wielka
Znalezione w 1956
W zbiorach od 1956

Wymiary śr. obręczy 13 cm, śr. tarczek 6,5 cm, grub. drutu 1,3 cm
Kultura trzciniecka, 1. poł. III okresu epoki brązu (1250-1200 lat p.n.e.).
MNKi/A/742 i 744

Dwa niemal identyczne naramienniki zostały znalezione w 1956 roku w skarbie zakopanym w naczyniu, które uległo zniszczeniu. Są to naramienniki lewoskrętne o kierunku skręcenia zwojów, licząc od zewnątrz do środka tarczki, przeciwnym do ruchu wskazówek zegara. Tarczki trzyzwojowe. Naramienniki wykonane z grubego brązowego pręta, w obręczy okrągłego, w tarczkach czwo-

rokańskiego. Ornament obręczy stanowią grupy poprzecznych kresek. Zewnętrzne krawędzie zwojów tarczki zdobione są „perełkowymi” nacięciami.

Przyjmuje się, że naramienniki z tarczkami spiralnymi pojawiły się pod koniec I i na przełomie I i II okresu epoki brązu (ok. 1600 r. p.n.e.) na terenach położonych w dorzeczu górnego Renu i Dunaju w środowisku kultury Straubing i jej grup peryferyjnych. Były to początkowo niezdobione okazy, wykonane z cienkiego drutu o przekroju okrągłym lub owalnym. Formy takie występują zwłaszcza w Hesji i w dorzeczu górnego i środkowego Dunaju. Na terenie Polski znane są z kilku znalezisk, głównie na Śląsku Środkowym i w południowo-wschodniej części Wielkopolski. Prawdopodobnie te proste formy dały początek innym, na ogół zdobionym odmianom i typom, które rozwinęły się w różnych grupach kultur mogiłowych.

Naramienniki z Mękarzowic należą do typu Błogocice, który wyróżnia się masowością, niewielką ilością zwojów w tarczce oraz ubogą ornamentyką. Nieliczne znaleziska tego typu występują w Małopolsce, koncentrując się w dorzeczu Nidy. Można je datować na 1. poł. III okresu epoki brązu (1250-1200 lat p.n.e.). Występują wyłącznie w skarbach i związane są z kulturą trzciniecką, która wykształciła się w epoce brązu na przełomie XVII i XVI wieku p.n.e. i rozwijała na ziemiach środkowej i wschodniej Polski, w przybliżeniu do XIII w. p.n.e. Wyroby z brązu związane z tą kulturą ograniczają się do skarbów i pojedynczych znalezisk oraz niewielkiej liczby przedmiotów odkrytych na cmentarzyskach. Interesujący jest fakt, że zasięg niektórych typów naramienników, w tym typu Błogocice, ogranicza się w zasadzie do terenu Polski. Wskazuje to, że ziemie w dorzeczu Odry i Wisły stanowiły w starszym i środkowym okresie epoki brązu pewną odrębną prowincję kulturową w stosunku do terenów zakarpaccich, nad-dunajskich i nadłabskich.

Jolanta Gągorowska-Chudobka

LITERATURA:

Blajer W., *Uwagi o znaleziskach naramienników z tarczkami spiralnymi na ziemiach polskich*, *Archeologia Polski*, t. XXXIII, z. 1, Warszawa 1988, s. 151-162.